С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Екатерина Салкова,
определена със Заповед № РД-09-32/02.04.2025 г. на директора на Института за държавата и правото при Българската академия на науките
за член на научното жури за публична защита на дисертационен труд за придобиване на научна степен „доктор на науките“
в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.6. Право,
научна специалност „Наказателен процес“

Тема на представения дисертационен труд:
„ПРИНЦИПЪТ НА ВЪТРЕШНОТО УБЕЖДЕНИЕ В БЪЛГАРСКИЯ НАКАЗАТЕЛЕН ПРОЦЕС“

Автор: проф. д-р Гергана Маринова

1. **Данни за кандидата за придобиване на научната степен „доктор на науките“ и за процедурата**

Гергана Маринова Маринова е завършила специалност „Право“ в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1999 г. В периода януари 2000 г. – януари 2001 г. е съдебен кандидат в Софийския градски съд, а от септември 2000 г. заема последователно (в съответствие с нормативно установената йерархия) академични длъжности в Института за правни науки (впоследствие Институт за държавата и правото) при БАН: научен сътрудник III ст., научен сътрудник II ст., научен сътрудник I ст.; от 2010 г. – старши научен сътрудник II ст./доцент; от 2018 г. - професор. От 2001 г. до момента преподава по учебната дисциплина „Наказателно-процесуално право“ в Академията на МВР, където последователно заема

съответните академични длъжности (асистент, старши асистент, главен асистент, доцент (от 2010 г.) и професор (от 2018 г. до момента)). Придобива образователната и научна степен „доктор“ през 2005 г. въз основа на защитена дисертация на тема „Мярката за неотклонение задържане под стража“. Има няколко специализации в чуждестранни университети и научни организации: в периода ноември 2002 г. – април 2003 г. е била на специализация в Университета на Флоренция, Италия, през юли 2006 г. в Макс Планк институт, Германия, от септември 2007 г. до февруари 2008 г. в Северозападен университет в Чикаго, САЩ, през октомври 2009 г. в Институт за авангардни правни изследвания, Лондонски университет, Великобритания. От 2009 г. до момента е участвала в шест европейски научни проекти, посветени на различни въпроси от областта на наказателноправните науки.

Процедурата за придобиване на научната степен „доктор на науките“ е започнала въз основа на представен от проф. Маринова дисертационен труд на тема „Принципът на вътрешното убеждение в българския наказателен процес“. Спазени са както процесуалните, така и материалноправните законови изисквания относно темата и съдържанието на дисертационния труд, които не повтарят и са напълно различни от темата и съдържанието на дисертацията за придобиване на ОНС „доктор“. В съответствие със законовите изисквания, дисертационният труд е обсъден на проведеното на 19.03.2025 г. разширено заседание на Секция „Наказателноправни науки“ на ИДП при БАН, на което получава положителна оценка от всички присъстващи, и въз основа на решението на първичното звено е насочен към публична защита пред научно жури.

Въз основа на представените в процедурата документи се установява, че проф. д-р Гергана Маринова отговаря на минималните национални изисквания за придобиване на научната степен „доктор на науките“.

2. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е в ***обем 213 страници*** *и съдържа* ***154 бележки под линия***. Библиографската справка включва ***63 източници*** (49 на български език и 14 на английски и италиански език). Дисертационният труд съдържа заглавна страница; съдържание; увод; четири глави; заключение и библиография. Съдържанието на всяка от главите е структурирано чрез обособяването на отделни точки.

Темата на дисертационния труд е **актуална и значима** за развитието на наказателнопроцесуалната наука, но също така и за практиката на ръководно-решаващите органи в наказателния процес. Въпреки значимостта на всеки един от принципите на наказателния процес, голяма част от тях, включително разглеждания в този дисертационен труд, в последните години остават извън фокуса на вниманието на изследователите. Макар и на пръв поглед принципът на вътрешното убеждение да изглежда разбираем като традиционен принцип на процеса, практиката показва, че често се забелязват трудности при прилагането му както в чистия му вид, във връзка с оценката на доказателствените материали, така и във връзка с разширеното му от чл. 14

НПК приложно поле чрез разпростирането му по отношение на вземането на решения от съответния процесуален орган.

В **увода** накратко е мотивиран изборът на темата за изследване, очертани са най-общо структурата и съдържанието на труда и са посочени методите на изследване.

Глава първа на дисертационния труд съдържа исторически преглед на възникването и развитието на принципа на вътрешното убеждение, като е проследено и развитието на доказването в различните етапи от развитието на обществото в Англия и в континентална Европа. Разгледано е развитието на правната уредба на принципа на вътрешното убеждение в процесуалните закони на България и е анализирана същността на принципа. При анализа, предвид очертаното в чл. 14 от НПК съдържание на принципа, който го отнася не към оценката на доказателствените материали, а към вземането на решения от процесуалните органи, е направена съпоставка с принципа на независимост и е обоснована необходимостта от фокусиране на изследването върху същността на принципа като метод за оценка на доказателствените материали. На критичен анализ е подложено традиционното разбиране за съдържанието на принципа, с оглед различната степен на увереност, която имат различните органи при вземането на решения в различните стадии на наказателния процес, с оглед липсата на яснота относно съдържанието на израза „правилността или неправилността на дадени положения“, чрез който се дефинира вътрешното убеждение и с оглед акцентирането върху убеждението, а не върху характеристиките на оценката. Аргументирано е становището, че правилно НПК от 1974 г. отнася принципа на вътрешното убеждение не само до съда, но и до органите на предварителното (впоследствие досъдебното) производство.

Глава втора е посветена на съдържанието на оценката на доказателствените материали по вътрешно убеждение. Въз основа на критичен анализ е аргументиран извод, че допускането като наказателнопроцесуално действие се отнася до способите на доказване, а не до доказателствата. Оригинално е изразеното виждане, че оценката за относимост на доказателствата не е самостоятелна оценка, а е част от оценката за допустимост, както и че последната включва оценка за относимост и за законност на доказателствата. Правилно оценката за законност се определя като правна оценка, към която е неотносимо вътрешното убеждение. Обоснован е изводът, че не всяко нарушение на процесуалните правила, уреждащи реда за събиране на доказателства, води до недопускането, съотв. изключването им, а само съществените такова. Изводите в тази насока – относно недопускането и изключването на незаконно събрани доказателства, са направени след съобразяване на достиженията на някои чужди законодателства (на САЩ и Ирландия) и на практиката на Европейския съд по правата на човека. Концептуално, като е приложен и сравнителноправният метод на изследване, са анализирани основанията за недопустимост на доказателствените материали, насочени към гарантиране на достоверното

установяване на обстоятелствата от предмета на доказване, защитата на основните права и защитата на определени отношения между лицата. В тази част изложението е с приносно значение не само за развитието на теорията, но и на законодателството и съдебната практика. Изведени са факторите, които са от значение за оценката за достоверност, наред с особеностите на мисловно-логическите операции. При анализа на оценката за достатъчност са разгледани ограниченията в приложното поле на принципа на оценка на доказателствените материали по вътрешно убеждение, касаещи специалните разузнавателни средства, самопризнанието, ревизионния акт и другите документи по чл. 127, ал. 2 НПК и показанията, прочетени с съдебната фаза. Проследена е и дискусията относно необходимостта от ограничения в тази връзка (за повдигане на обвинение и постановяването на осъдителна присъда) при наличието на две или повече от съответните доказателствени средства.

В **Глава трета** акцентът е поставен върху едно понятие, характерно за чуждите наказателнопроцесуални системи – „стандарт на доказване“. Доколкото това понятие почти не се ползва в нашата наказателнопроцесуална теория, с цел изясняване на понятието погледът на автора логично е насочен първо към теорията в Англия и САЩ, като при подробното разясняване на отделните правила се прави и съпоставка с нашето право. Изясняването на понятието „стандарт на доказване“ като степен на убеденост на решаващия субект има съществено значение за разграничаването на отделните процесуални решения и изискванията относно приемането им в даден процесуален момент. По този начин естествено изложението преминава и към българския наказателен процес, в който макар и да не се ползва понятието „стандарт на доказване“, се разглеждат различни предпоставки за вземане на решения в различни процесуални моменти, основани на съответни понятия: достатъчно данни (чл. 2017, ал. 1 НПК), основателно предположение (чл. 211, ал. 1 НПК), достатъчно доказателства (чл. 219, ал. 1 НПК), достатъчно основания да се предполага (чл. 160 НПК), обосновано предположение (чл. 56, ал. 1, чл. 63, ал. 1, чл. 356, ал. 4 НПК), необходими доказателства (чл. 246, ал. 1 НПК) и несъмнен начин (чл. 302, ал. 2 НПК). Всички тези понятия са подробно анализирани, чрез което се изясняват изискванията към съответния ръководно-решаващ орган в конкретен процесуален момент. Накрая по абстрактен начин са изведени причините, които налагат необходимостта от различие в стандартите на доказване.

Глава четвърта е посветена на един важен въпрос, който става все по-дискусионен през последните години – мотивите на правораздавателните актове в наказателния процес и по-конкретно обективирането на вътрешното убеждение в тях. Разгледани са особеностите във връзка с обективирането на вътрешното убеждение при постановяването на различни процесуални актове – присъдата, въззивното решение и касационното решение. Обоснована е тезата, че оценката на доказателствата не е чиста логика, а е резултат от по-сложни и комплексни процеси, които протичат при аналитичната дейност на съдията, преди той да направи своя извод относно убеждаващото въздействие на доказателствата, доколкото не може да се пренебрегне влиянието на

интуицията и други фактори, участващи (съзнавано или неосъзнато) в изграждането на вътрешното убеждение. Изяснено е значението на мотивите на съдебните актове, вкл. през призмата на практиката на Европейския съд по правата на човека.

В **заключението** са обобщени основните изводи от проведеното изследване.

3. Оценка на научните и научно-приложните приноси

Представеният дисертационен труд съдържа теоретични обобщения и решения на големи научни и научноприложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения и представляват значителен и оригинален принос в науката. Коректно е анализирана относимата научна литература, съобразени са практическите трудности, свързани с принципа на вътрешното убеждение, въпросите са изяснени цялостно, вкл. на базата на исторически и сравнителноправен преглед. Стилът е ясен и четивен, подходът е аналитичен, а научната дискусия по отделни въпроси и критиката са акуратно представени. Дисертационният труд представлява първото съвременно монографично изследване на принципа на вътрешното убеждение в наказателния процес. В автореферата коректно са отразени научните приноси. Освен посочените по-горе резултати, постигнати в дисертационното изследване, с приносно значение е анализът на значението на ръководните, надзорните и контролните правомощия за реализирането на принципа на вътрешното убеждение (съответно вътрешното убеждение на прокурора с оглед контролните правомощия на съда в досъдебната фаза, както и предвид контролните правомощия на прокурор от по-горестояща прокуратура, на разследващия орган с оглед надзора на прокурора и на по-долустоящия съд във връзка с инстанционния контрол върху неговите актове). Споделям обоснованият в изследването извод, че при отмяната на постановлението на прокурора за прекратяване на наказателното производство няма пречка съдът да дава задължителни указания на прокурора да извърши определени действия по разследването, както и указания относно обстоятелствата, които трябва да бъдат установени. Значително практическо значение има детайлният анализ на разпоредбите на НПК, насочени към гарантирането на достоверност на доказателствените материали и съответно систематизирането на типичните хипотези на недопустими доказателствени средства. Анализирани са подробно теоретичните и практическите проблеми във връзка със съдебния контрол при извършване на претърсване и изземване в досъдебното производство. Изясняването на понятието „стандарт на доказване“ е с приносно значение за българската наказателнопроцесуална теория, което обаче в следващите години без съмнение ще се отрази и върху законодателството и практиката на ръководно-решаващите органи в наказателния процес, предвид протичащите процеси на сближаване на отделните наказателнопроцесуални системи. С приносен характер в дисертационния труд са и направените редица добре аргументирани предложения de lege ferenda, които заслужават вниманието на законодателя. Дори и в случаите, когато някои от тях изглеждат като радикални, например

относно отмяната на уредбата относно последващо одобрение на протокола от съответното действие по разследването, извършено при условия на неотложност, те са добре обосновани и биха довели до рационализиране на процесуалната дейност.

В заключението коректно са посочени основните резултати от проведеното изследване.

Дисертационният труд се характеризира с правилна употреба на термините, прецизност в изказа и четивен стил.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

В процедурата за придобиване на научната степен „доктор на науките“ освен дисертационния труд са представени и 16 публикации, шест от които са по въпроси, включени в предмета на дисертационното изследване, а другите са посветени на различни въпроси от областта на наказателния процес, което е показателно за цялостно обхващане на наказателния процес. Чрез публикациите е осигурена възможност за запознаване на научната общност в България с основни тези от дисертационното изследване и апробиране на резултатите от него.

5. Оценка на автореферата

Изготвеният автореферат в структурно отношение съдържа четири части: (1) Обща характеристика на дисертационния труд; (2) Кратко изложение на дисертационния труд, (3) Публикации по темата на дисертационния труд и (4) Справка за приносите на дисертационния труд. В първата част е обоснована актуалността на изследването, посочени са методите, предмета, целите и задачите на изследването, обосновани са научната новост и практическата значимост на изследването, представена е общата информация относно обема и структурата на дисертацията. Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертационния труд и публикациите по темата на дисертацията.

6. Заключение

В заключение, смятам, че представеният дисертационен труд представлява цялостно и значимо научно изследване и отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България – съдържа значими теоретични обобщения и решения на големи научни и научноприложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения и представляват значителен и оригинален принос в науката. Поради това убедено изразявам своето положително становище и предлагам на членовете на научното жури да гласуват положително за придобиване на научна степен „доктор на науките” от проф. д-р Гергана Маринова Маринова в професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Наказателен процес“.

Член на научното жури:
доц. д-р Екатерина Салкова